

Kunsten at cykle meget langsomt

Ulrik Pram Gad, 2016

National Identity Politics and Postcolonial Sovereignty Games: Greenland, Denmark, and the European Union

Museum Tusulanums Forlag

150 sider, 198 kr.

Anmeldt af Bo Lidegaard, historiker, dr.phil. og tidligere departementsråd og ambassadør i Statsministeriet samt ansvarshavende chefredaktør på Dagbladet Politiken

Kritisk og indsigtfuld analyse af rigsfællesskabet tager godt fat i en håndfuld tabuer – og lader et par stykker ligge til en anden gang.

Lektor ved Aalborg Universitet, Ulrik Pram Gad, har begået en tankevækkende – og sine steder herligt provokerende - bog om det moderne Grønland i europæisk sammenhæng. Han tager vellystigt fat i en håndfuld tabuer i det grønlandsk-danske forhold, som han undersøger med samfundsvidenskabelig metodik tilsat en pæn portion gode iagttagelser og ræsonnementer fra Gads egen tid som embedsmand for det grønlandske landsstyre og hjemmestyre, inden det sidste i 2009 blev til selvstyret, *Naalakkersuisut*.

Ulrik Pram Gad har sans for de små sproglige forskydninger, der viser de bagvedliggende spændinger. En af bogens fine pointer er transformationen af ord og begreber, ikke mindst netop ordet for det, vi på dansk kalder selvstyret, der på grønlandsk hedder *Naalakkersuisut* – og på engelsk The Government of Greenland. Men er *Naalakkersuisut* da en regering? Det afhænger af, hvem man spørger, og hvilket sprog man gør det på. Gad driver pointen helt hjem med påvisningen af, at den grønlandske tekst taler om to *Naalakkersuisut*'er, nemlig den grønlandske og den danske regering, mens den danske taler om regeringen – og *Naalakkersuisut*, underforstået den danske regering og det grønlandske selvstyre. Sådanne tvetydigheder er vigtige, hvis de forskellige fortællinger om de to lande i de to lande skal kunne leve sammen, påpeger Gad, som derved slår bogens grundtema an: kan – og skal – rigsfællesskabet videreføres? Og hvis ja, hvad vil det så kræve af de to parter – hvilke strategier fører med størst sandsynlighed hen mod de mål – og hvilke snarere mod en hurtig opløsning og mere eller mindre reel grønlandsk selvstændighed?

Stormagtsdrømme, selvstændighed og suverænitet

I sin analyse af det historiske forløb skiber Gad sig ukritisk ind i den koloniale fortælling med Danmark som imperial stormagt. Han peger med rette på Danmarks manøvrer over tid for at opretholde suveræniteten over Grønland, men det er mindre oplagt, når han oversætter dem direkte som udtryk for klassisk kolonipolitik. Det var mere kompliceret – og især havde det mere med Grønlands egne ønsker og aspirationer – og med det store territoriums geostrategiske placering - i efterkrigstiden at gøre. Det er synd, han ikke har læst – eller i hvert fald ikke inddrager - den grønlandske historiker Jens Heinrichs undersøgelse af moderniseringsprocessen i efterkrigsårene. Heinrich påviser, at hvor de danske embedsmænd fra Grønlands Styrelse helst ville skrue tiden tilbage, kom kravet om nyordning og modernisering stærkt fra ledende grønlænderes side. Så stærkt, at det blev uholdbart for Hans Hedtoft at opretholde den gamle orden. Deraf, og af den ændrede sikkerhedspolitiske geografi, fulgte grundlovsændringen i 1953, og det styrker ikke Gads fremstilling ukritisk at købe myten om, at Danmark snød FN fra afkoloniseringen ved at kuppe en grundlovsændring igennem og på den måde gøre Grønland til en formelt ligestillet del af Danmark.

Omdrejningspunktet i Gads undersøgelse er *Naalakkersuisuts* bestræbelser for at diversificere sine internationale kontakter for at styrke sin suverænitet. Hvordan mødes denne strategi af andre aktører, især den danske regering, men også EU og mere perifert andre lande? Hans centrale tese er, at den mest succesfulde strategi for Danmark, hvis målet er at bevare og videreudvikle rigsfællesskabet, paradokssalt nok er at hjælpe Grønland med denne bestræbelse hen mod større selvstændighed, ikke mindst gennem udbygning og uddybning af Grønlands egne internationale relationer. Omvendt mener han, at det for Grønland nok drejer sig om at bevæge sig i retning af selvstændighed, men ikke nødvendigvis om at nå målet. Deraf metaforen med cyklen. Det kan være farligt at få, hvad man ønsker, og cyklen kan let vælte den dag, målet er nået. Måske ville det være klogere at cykle fremad så langsomt, det går an.

Denne diskussion er både relevant og et helt centralt element i det besværlige grønlandske-danske forhold, som Gad dissekerer på flere leder og kanter med særlig forkærlighed for ømme tæer og tabuer. Han hudfletter de utallige familiemetaforer om forholdet mellem moderlandet og det mere eller mindre veludviklede teenagebarn og forklarer overbevisende, hvorfor det kan være så svært for grønlændere at tro på de danske forsikringer om ligeværdighed og gensidig respekt. Det er ikke kun fortiden, vi slæber med os, men også et aktuelt forhold fuldt af konfliktpotentiale mellem meget ulige partnere.

Paradiplomati kaldes det lille folks forsøg på både formelt og uformelt at vriste sig fri af den gamle kolonimagts dominans. Det mærkes, at Gad både selv har en fortid med den praksis, og at han har sans for, hvad de direkte relationer til verden udenfor Danmark betyder for Grønlands muligheder for at forstå og udvikle sig selv som selvstændig aktør. Ikke mindst i forholdet til EU argumenterer Gad overbevisende for, at denne strategi har båret frugt, sjovt nok både i kraft af Grønlands ønske om at optræde

som sig selv i Bryssel og ved hjælp af Danmark som løftestang. Gad ser ikke kun paradokset men også eksemplet på, at det kan virke i praksis – både for Grønland og for Danmark.

Undersøgelsen er mindre overbevisende, når det kommer til de bilaterale forhold til USA, Kina, Rusland og Island. Selv om de kun berøres mere anekdotisk, ville Gad her have haft glæde af at inddrage i hvert fald den franske forsker Damien Degeorges undersøgelser – så meget desto mere, som denne i nogle år har arbejdet fra Island, der spiller en stadig større rolle i de grønlandske forestillinger om selvstændighed.

Nationalstatstanken og (u)afhængighed

Gad arbejder bevist med et sæt teoretiske begreber fra statskundskab og international politik, og han bruger dem ganske vellykket til at stille skarpt på nogle modsætninger i måden vi forstår os selv og kommunikerer med hinanden. Det er ret banalt, at Danmark forstår sig selv om nationalstat, og at den forståelse er så indgroet, at vi har svært ved at abstrahere fra den. Men det er interessant, når Gad peger på, at Grønland så at sige har arvet denne opfattelse og derfor skal gennemleve det, Gad kalder en postkolonial frigørelse med en selvforståelse, der er dybt forankret i grundtvigianismens forestillinger om sammenhængen mellem land, folk, sprog og kultur. Det er paradoksernes paradoks, at det folk, der af rigtig gode grunde vil skabe sin egen kulturelle og historiske fortælling, gør det med afsæt i et nationalstatsbegreb, der er hentet fra Europa, og en koloni/imperium fortælling, der er hentet fra en verden, der kun på et meget overfladisk niveau minder om den grønlandske virkelighed.

Mens Gad går lige på en håndfuld tabuer, danser han uden om andre – især når det gælder Grønlands aspiration om større eller fuld selvstændighed. Han peger på debatten om, hvad der kommer først, selvstændigheden eller den økonomiske uafhængighed og gør det klart, at ønsket om at opretholde en moderne velfærdsstat efter nordisk model gør spørgsmålet om det økonomiske grundlag særlig prekært. Men han diskuterer ikke, om der er en nedre grænse for, hvor få mennesker og hvor lille en økonomi, der kan opretholde sådan en velfærdsstat og optræde som suverænt statssubjekt i verden. Han nævner i forbifarten en række andre mikrosamfund og folk, men viger tilbage fra det, som er et konkret og praktisk spørgsmål: Kan en nation med færre end 60.000 mennesker optræde suverænt? Eller taler vi i realiteten om at bytte afhængigheden af Danmark ud med afhængighed af andre lande eller store internationale mine- eller olieselskaber?

Island er i dag et stærkt forbillede, men befolkningen her er mindst fem gange større end den grønlandske. Er det et problem, der kan overkommes – eller en forudsætning, der er så forskellig, at uafhængigheden også må blive det?

Og mens vi er ved tabuerne, er der yderligere to. Det første berører Gad kun i historisk men ikke i moderne sammenhæng, nemlig den grønlandske befolknings etniske sammensætning. Rigtig mange grønlandere bærer både dansk og inuit etnicitet i sig, og

den skarpe opdeling mellem de to folk strider mod den moderne virkelighed. Uanset hvordan man udlægger fortiden, er både nutiden og fremtiden båret af en befolkning, der er blandinger i utallige varianter, og som dermed i højere grad har deres livsvilkår i Grønland end etnicitet til fælles. Det bliver et moderne og selvstændigt Grønland nødt til at besinde sig på, hvis det ikke skal ende som et samfund med en indbygget rangordning af borgerne efter etniske kriterier. De internationale erfaringer med etnisk betingede statslige tilhørsforhold er ikke nogen, der appeller til efterfølgelse.

Endelig er der for det tredje sproget, som Gad tager fat om, men kun med forregnet, at det måske ville være mere praktisk og hensigtsmæssigt for Grønland at gå direkte til engelsk frem for dansk som det europæiske hovedsprog. Fordelene er indlysende, i hvert fald teoretisk, ligesom inspirationen fra Island - og overgangen til engelsk sker allerede i det små i flere sammenhænge. En fælles og principiel beslutning herom vil, argumenterer Gad, måske igen være et skridt, der kan styrke frem for at svække rigsfællesskabet.

Nu er der andre end praktiske grunde til, at vi ikke alle dropper vores latterligt små stammesprog og begynder at tale engelsk. Men lad dem være. Problemet er, at Gad ikke nærmer sig det tabu, at den overgang til grønlandsk som hovedsprog, som har mange og gode begrundelser, betales med en forfærdende høj pris i form af et mærkbart tab i uddannelsesniveautet i Grønland. Her er igen et af de paradokser, som Gad andre steder peger på: Grønlandiseringen af Grønland, herunder ikke mindst ved indførelsen af grønlandsk i stadig flere sammenhænge, har på den ene side styrket den grønlandske kulturelle selvbevidsthed – på den anden gjort det vanskeligere for den grønlandske befolkning at nå målet om selvstændighed.

Men kan kun være enig, når Gad hylder dem, der taler åbent om, at rigsfællesskabet hviler på gensidige interesser – hvoraf Danmark både har haft og stadig har sine, ligesom det er vigtigt, at Danmark støtter den grønlandske bestræbelse i retning af selvstændighed, og at den proces tager afsæt i en gensidig respekt som ligeværdige partnere, der erkender deres forskellighed.

Ulrik Pram Gad erklærer sig hverken for eller imod rigsfællesskabet. Alligevel har hans bog en programerklæring, som er, at de historier vi fortæller om os selv og hinanden betyder noget – også for, om rigsfællesskabet kan bestå. Han advarer om, disse fortællinger kan blive så modstridende, at de er uforenelige, og hans bog kan ses som en advarsel mod netop det. For, som han skriver, ”hvis rigsfællesskabet skal slutte, så lad det slutte som resultat af beviste beslutninger, ikke af mangel på omtanke”. Vel talt!

Netværksanalyse

– med og uden internettet

Lasse Folke Henriksen og Christian Waldstrøm, 2016

Netværksanalyse – En introduktion

Samfundslitteratur, Frederiksberg

112 sider, 149 kr.

Andreas Birkebæk og Anders Kristian Munk, 2017

Digitale Metoder

Hans Reitzels Forlag, København

200 sider, 250 kr.

Anmeldt af Irina Papazu, post.doc. ved Institut for Ledelse, Politik og Filosofi,
Copenhagen Business School

“This is a world where massive amounts of data and applied mathematics replace every other tool that might be brought to bear. Out with every theory of human behavior, from linguistics to sociology. Forget taxonomy, ontology, and psychology. Who knows why people do what they do? The point is they do it, and we can track and measure it with unprecedented fidelity. With enough data, the numbers speak for themselves. (...) The scientific method is built around testable hypotheses. These models, for the most part, are systems visualized in the minds of scientists. The models are then tested, and experiments confirm or falsify theoretical models of how the world works. This is the way science has worked for hundreds of years. Once you have a model, you can connect the data sets with confidence. Data without a model is just noise. But faced with massive data, this approach to science — hypothesize, model, test — is becoming obsolete.” (Anderson, 2008)

I 2008 erklærede daværende redaktør for magasinet *Wired*, Chris Anderson, den videnskabelige metode for død. Internettets fremkomst havde gjort hidtil utænkelige datamængder tilgængelige, *big data* var 'here to stay', og med den rette software ville man kunne finde mønstre i data, ikke som hidtil ved hjælp af teoretiske modeller, hypoteser og sampling, men simpelthen ved at lade data for hele populationer tale. Hvorvidt dette socialvidenskabelige slaraffenland er blevet realiseret i dag, her små ti år senere, må

man nok stadig stille spørgsmålstejn ved, ligesom man kan stille sig kritisk over for ønskværdigheden af dette, både når det gælder afvisningen af den videnskabelige metodes relevans, og når man læser beretninger om, hvordan Trump efter sigende blev hjulpet til magten af *big data*-firmaet Cambridge Analytica (Grassegger & Krogerus 2017). Men det er dog svært at komme udenom *big data* eller simpelthen digitale data. Den måde, hvorpå det digitale i dag er foldet ind i vores hverdag og samfund, udfordrer vores forståelse af samfundet og det sociale og kalder på en re-konfiguration af vores soci- alvidenskabelige metoder og med dem vores grundlæggende antagelser om samfundets indretning og dynamikker (se Ruppert, Law & Savage 2013).

Netværksrelationers sociale karakter

Når man ser samfundsudviklingen og den socialvidenskabelige forskning i dette lys, kan det undre, at Lasse Folke Henriksen og Christian Waldstrøms bog *Netværksanalyse – En introduktion* vælger ikke at beskæftige sig med digitale data. Netværksanalysen – “et sæt af metodiske redskaber til at studere relationer mellem aktører” (Henriksen og Waldstrøm, 2016, 10) - er en uomgængelig metode til kortlægning af digitale data, da internettet helt grundlæggende kan forstås som et netværk. I den øvrige samfundsvidenskabelige forskning lever netværksanalysen derimod et mindre fremtrædende liv. Birkbak og Munk skriver da også, at “et felt som social netværksanalyse har kunnet overføre sin graf-matematiske forståelse af sociale strukturer mere eller mindre direkte til mønstrene i digitalt født empiri (2017, 57). Dette er dog ikke i Henriksen og Waldstrøms interesse, for som de skriver: “Formålet i denne bog har ikke været at præsentere den nyeste udvikling i netværksanalyse, men at introducere basale begreber og teknikker” (102). Sidstnævnte gør bogen grundigt, mens datakilder begrænses til dataregistre som Danmarks Statistik og spørgeskemaer, samfundsvidenskabernes hidtil mest anvendte dataindsamlingsmetode.

Netværksanalyse – En introduktion er udgivet i forlaget Samfundslitteraturs serie *Metoder i Samfundsvidenskab og humaniora* og er, som titlen antyder, en introducerende metodebog velegnet til såvel studerende som konsulenter og andre, som måtte være interesseret i at snuse til netværksanalyse. Man kunne godt have ønsket sig en mere præcis titel, da bogen ikke behandler netværksanalyse bredt forstået, men den teoretisk-metodiske gren af samfundsvidenskabens som på engelsk hedder Social Network Analysis. I Social Network Analysis er fokus på de sociale relationer mellem aktører; relationer som studeres ved hjælp af netværksanalysens værktøjer og forstås og illustreres igennem netværksmetaforen. Med denne præcisering følger også afgrænsningen fra andre toneangivende tilgange til netværksanalysen, som netop bygger på en afvisning af det specifikt ’sociale’ ved netværksrelationer, her repræsenteret ved Andreas Birkbak og Anders Kristian Munks bog *Digitale Metoder*, udgivet i 2017 på Hans Reitzels Forlag.

Formålet med Henriksen og Waldstrøms bog er at gøre en netværksanalytisk nybegynder i stand til at foretage sin egen basale netværksanalyse. Forfatterne lykkes med

at få netværksanalysen til at fremstå relativt lettilgængelig samt at introducere netværksanalysens basale logikker og hypoteser, redskaber og metoder på en nede-på-jorden og pædagogisk facon. Konkrete kommandoer i softwareprogrammerne UCINET og NetDraw nævnes ofte i forbifarten, uden at bogen dermed kommer til at fremstå som en teknisk manual.

Bogen tager udgangspunkt i den bredest mulige definition af netværk som “et antal aktører og relationerne imellem dem”, lånt fra Laumann, Galaskiewicz og Marsden (1978, 9) – en definition der i øvrigt er bredere end den, bogen ellers praktiserer, da der her ikke nævnes netværksrelationernes specifikt *sociale* karakter. Kapitel 1, der introducerer teorien bag netværksanalysen, gør det tydeligt for læseren, at bogen forholder sig til en specifik form for netværksanalyse; en netværksanalyse, hvis grundlæggende interesser er, hvordan vi (bedst) organiserer os (f.eks. i virksomheder, hvor videndeling er centralt) og hvorfor vi danner (sociale) relationer med andre. De teorier, der her introduceres – f.eks. myten om *six degrees of separation* – virker lidt tilfældigt udvalgt og giver ikke læseren indtryk af at have opnået et overblik over et teoretisk felt. De teorier der får mest plads er fra 60’erne og 70’erne og har mere karakter af myter eller omdiskuterede narrativer inden for samfundsvidenskaben end af egentlig teori. Alligevel slutter forfatterne bogen af med en bemærkning om, at det er “vigtigt at indsamle data på en måde, som kan besvare spørgsmål eller påstande fremsat af netværksteorier” (Henriksen og Waldstrøm, 2016, 102). For denne læser ville det synes mere interessant at spørge sig selv om, hvorvidt netværksanalyse kan bruges til at opnå nye indsigter i samfundsmæssige forhold under forandring, snarere end til at indgå i mangeårige, måske forældede, akademiske debatter. Men det er som nævnt en afgrænsning, bogens forfattere har valgt at foretage, at de ikke vil forholde sig til nyudviklinger på feltet. En sådan forholden ville også tvinge forfatterne til at inkorporere både nyere teorier og nye (digitale) datakilder og dermed udfordre bogens snævre introducerende og praktiske fokus.

Digitale netværk – gentænkning af teori og metode

Et parallelt akademisk felt, som netop interesserer sig for, hvordan netværksanalysen kan bidrage til en gentænkning af vores forståelse for relationerne mellem sociologi, medier og samfund, nemlig det netværksteoretiske felt *digitale metoder*, er repræsenteret ved Birkbak og Munks metodebog. Dette felt, der anføres af skikkelser som Bruno Latour, Noortje Marres og Richard Rogers, ser fremkomsten af nye digitale dataformater som en lejlighed til at gentænke både det teoretiske og det metodiske samfundsvidenskabelige landskab, blandt andet som følge af den opblødning af skellet mellem kvalitative og kvantitative metoder, som denne form for netværksanalyse fordrer. Digitale metoder er, som navnet antyder, netværksanalyse foretaget på digitale data, f.eks. digitale spor fra sociale medier, søgemaskiner og andre webbaserede platforme.

Hvor *Netværksanalyse – En introduktion* fokuserer på metodens grundlæggende greb og teknikker, må vi frem til kapitel 5 ud af 6 i *Digitale Metoder*, før vi når til de mere tekniske, netværksanalytiske greb, man anvender i den konkrete analyse. Her introduceres flere af de samme mål og begreber, som *Netværksanalyse – En introduktion* præsenterer læseren for (in-degree, betweenness, broer osv.), dog med langt mindre fokus på det praktiske 'hvordan', tekniske kommandoer m.v.

Digitale Metoder har derimod sit fokus på mediet: overordnet på internettet, hvis historie og infrastruktur gennemgås, og herunder internettets datakilder: hjemmesider, sociale medier, wiki'er og søgemaskiner samt de digitale redskaber, der gør digitale undersøgelser mulige. Det er imidlertid en overordnet – og måske bogens vigtigste – pointe, at selv om man har "internettet som arbejdsplads" (kap. 3), begrænser digitale metoder sig ikke til internet- eller mediestudier. Der er derimod tale om en 'socioteknisk tilgang', ifølge hvilken teknologierne er "formet af sociale og samfundsmæssige strømninger" (Birkbak og Munk 2017, 65) og må bruges til at sige noget herom. Denne teoretiske grundforståelse, som har sin rod i aktør-netværksteori (ANT) og insisterer på "at kunne håndtere socio-tekniske hybrider uden at skille dem ad i tekniske og sociale spørgsmål" (2017, 38), gør digitale metoder i stand til at foretage det, Birkbak og Munk kalder "online grunding af offline fænomener" (2017, 173). Heri ligger en for bogen central distinktion mellem bløde og hårde forventninger til digitale metoder, hvor Birkbak og Munks tilgang opstiller hårde forventninger. I den bløde udgave antages, at fænomener, der udspiller sig på nettet, kan undersøges på nettet. I den hårde udgave forventes digitale spor at tale på vegne af fænomener, der ikke begrænser sig til at have noget med nettet at gøre" (Birkbak og Munk 2017, 32). Det kan eksempelvis være forskellen imellem at undersøge politiske diskussioner på Facebook for at lære noget om, hvordan diskussioner udfolder sig på Facebook (bløde forventninger) over for at analysere borgernes politiske holdninger igennem deres Facebook-aktiviteter (hårde forventninger). Dermed er vi tilbage ved Ruppert, Law og Savages (2013) interesse for, hvordan vores liv, samfund og metoder udfordres og ændres af 'det digitale', for hvad sker der f.eks. med politisk holdningsdannelse, hvis Facebook i dag udgør en væsentlig komponent af denne?

En anden af Birkbak og Munks pointer er, at man må følge og kende mediet, da digital empiri er struktureret af det medie, der har frembragt den. Digital empiri kommer med nogle indbyggede strukturer og særpræg, som man skal kende sit medie – Facebook, Twitter, Wikipedia – godt for at tillægge den rette vægt i analysen. Hvis man f.eks. analyserer politisk aktivisme på Twitter, er det ikke et specielt interessant resultat, hvis man konkluderer, at brugerne tager et antal strategier i brug: tweets, retweets, mentions, hashtags (se Segesten & Bossetta 2016). Det er netop disse udtryksmåder, Twitter stiller til rådighed for sine brugere, og det vil enhver med kendskab til mediet vide. En sådan konklusion vil dermed ikke repræsentere ny viden; det er derimod her, analysen må starte. Men denne mediespecificitet betyder også, at bias i digitale metoder bliver "meget eksplicite, fordi ens empiri så åbenlyst er formet af tekniske platforme, der har deres særlige måde at forstå verden og formatere data på" (Birkbak og Munk 2017,

135). 'Rene' digitale data findes altså ikke; en streg i regningen både for *big data*-fantaster og for mere traditionelt eller positivistisk indstillede samfundsforskere. Med denne tilgang til digitale metoder befinder vi os i det konstruktivistiske terræn, hvor en afvisning af i hvert fald traditionelle forståelser af videnskabelig objektivitet må accepteres som en grundpræmis (Birkbak og Munk 2017, 24).

Man kan ikke på samme måde sige, at Henriksen og Waldstrøms netværksanalyse bekender sig til en særlig videnskabsforståelse. I *Netværksanalyse – En introduktion* præsenteres umiddelbart et mere åbent felt, som både kan rumme positivisters søgen efter lovmæssigheder og mere eksplorativt kritisk-realistiske eller socialkonstruktivistiske tilgange. Forfatterne lægger op til, at dette valg er op til den enkelte udøver af netværksanalyse (Henriksen og Waldstrøm 2016, 14), og bogen appellerer dermed til en noget bredere læserkreds end *Digitale Metoder*. Dog bliver det senere klart, bl.a. i kraft af bogens bekymringer om datas evne til at afspejle verden udenfor (f.eks. Henriksen og Waldstrøm 2016, 43), at den sociale netværksanalyse i højere grad er tilpasset en positivistisk end en konstruktivistisk videnskabsforståelse.

Der er her altså tale om to bøger med meget forskelligt afsæt og ambition, som forbindes igennem ét punkt: netværksanalysen. Mens *Digitale Metoder* umiddelbart er smallere, er dens samfundsmæssige relevans samtidig bredere, da den i sin essens interesserer sig for, hvordan vi skal forstå samfundets og internettets sammenviklinger og gensidige påvirkninger og udviklinger. Min undren over *Netværksanalyse – En introduktions afgrænsning væk* fra dette felt bliver dermed stående: Hvordan kan man i 2016 skrive en bog om netværk, som afviser at forholde sig til de allestedsnærværende digitale netværk, data og samfundsudviklinger?

Litteratur

- Anderson, C 2008, "The End of Theory: The Data Deluge Makes the Scientific Method Obsolete", *Wired Magazine*, 23. august 2008. Tilgængelig på:
<https://www.wired.com/2008/06/pb-theory/>
- Grassegger, H & Krogerus, M 2017, "The Data that Turned the World Upside Down", *Motherboard*, 28. januar 2017. Tilgængelig på:
https://motherboard.vice.com/en_us/article/how-our-likes-helped-trump-win
- Ruppert, E, Law, J & Savage, M 2013, "Reassembling Social Science Methods: The Challenge of Digital Devices", *Theory, Culture & Society*, vol. 30, no. 4, pp. 22-46.
- Segesten, A D & Bossetta, M 2016, "A Typology of Political Participation Online: How Citizens Used Twitter to Mobilize During the 2015 British General Elections", *Information, Communication & Society*, DOI: 10.1080/1369118X.2016.1252413.